

Studenti lontani dalla Patria – vicini alle idee

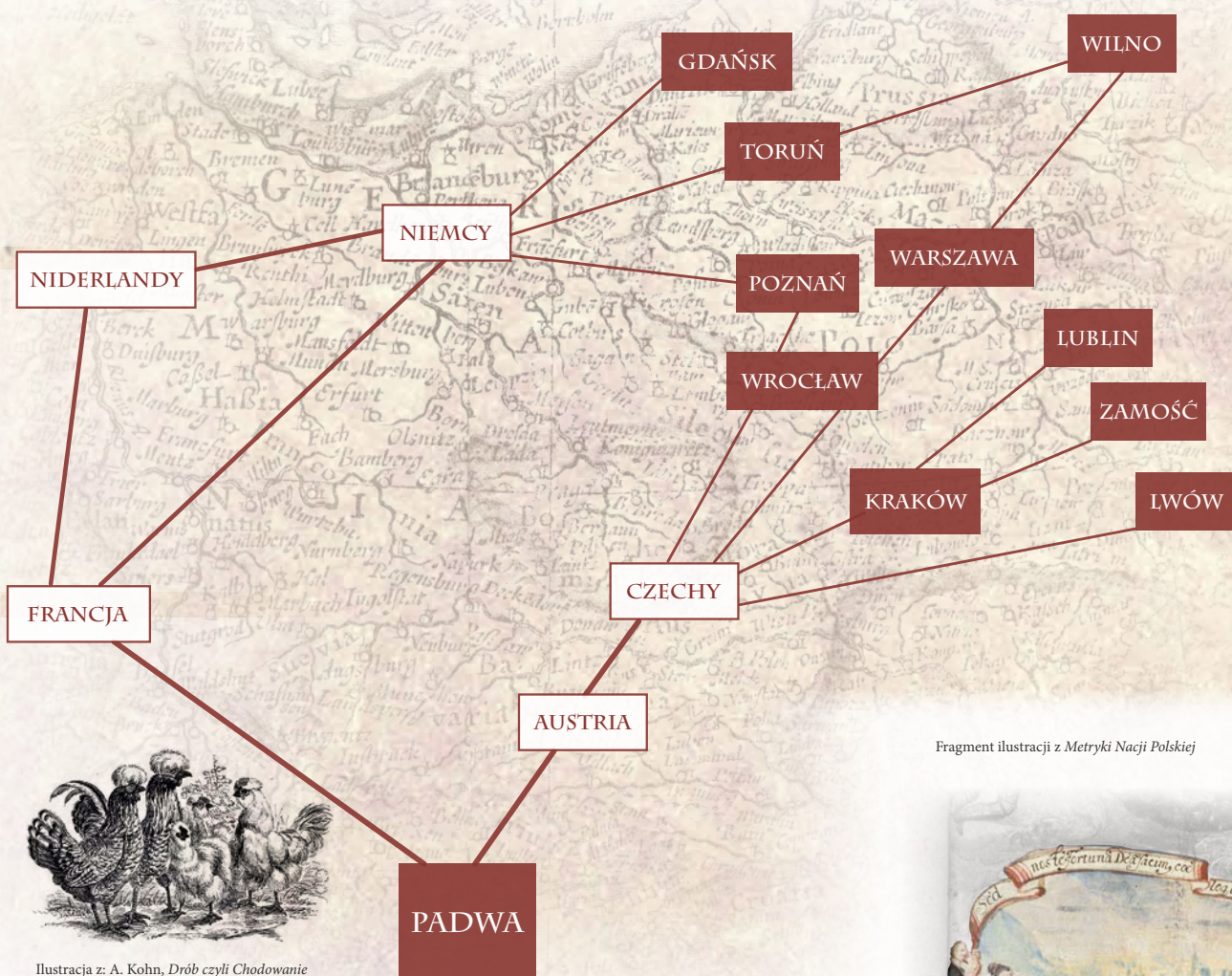
Fragment grafiki przedstawiającej triumfalny wjazd Jerzego Ossolińskiego, ambasadora Rzeczypospolitej, do Rzymu w 1633 r., Stefano della Bella, XVII w., British Museum, sygn. 1895, 0617 (britishmuseum.org)



Oddalenie od ojczyzny było dla ultramontanów przybywających do Padwy z ziem Królestwa Polskiego oraz Wielkiego Księstwa Litewskiego – przekształconych w XVI stuleciu w Rzeczpospolitą Obojga Narodów – doświadczeniem zarówno formującym ich osobowość, jak i wpływającym na sposób konstruowania przez nich wizji otaczającego świata – bliższego i odległego. Zwłaszcza rozwijające się dynamicznie po

reformach zainicjowanych przez władze Republiki Weneckiej miasto stawało się dla polskich studentów miejscem spotkania z nową i atrakcyjną dla nich rzeczywistością. Przemierzali setki, a niejednokrotnie tysiące kilometrów, aby w swej *peregrinatio academica* doświadczyć atmosfery konfrontacji i dialogu, czerpać inspirację ze zdobytej wiedzy oraz przeżyte przygody, kosztując życia w jego uniwersalnym wymiarze.

UNIVERSA UNIVERSIS
PATAVINA LIBERTAS



Fragment ilustracji z *Metryki Nacji Polskiej*



Ilustracja z: A. Kohn, *Drób czyli Chodowanie ptactwa domowego*, Warszawa 1858, Tabl. IV



PRZYGOTOWANIE WYSTAWY:

Koncepcja i program:

Prof. dr hab. Mirosław Lenart, Uniwersytet Opolski, Archiwum Państwowe w Opolu

Dr Sławomir Marchel, Uniwersytet Opolski, Archiwum Państwowe w Opolu

Współpraca: Mgr Maria Leśniowska, Uniwersytet Opolski, Archiwum Państwowe w Opolu

Tłumaczenia:

Prof. UO, dr hab. Paweł Marcinkiewicz, dr Marta Koral

Projekt graficzny: Mirosław Słomski, M-13 Studio

PATRONAT | ORGANIZACJA | MECENAT:



UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
DI PADOVA



Minister
Edukacji i Nauki



UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE



ARCHIWA
PAŃSTWOWE



Studenti lontani dalla Patria – vicini alle idee



Herby konsyliarzy Nacji Polskiej: Zygmunta Stanisława Porębskiego, Stanisława Łopackiego, Józefa Antoniego Częczkiewicza, *Metryka Nacji Polskiej*, fot. P. Jamski, oraz Wojciecha Kazimierza Rezlera, Palazzo del Bo, fot. G. Zygier



Pietro Cherubini dis. sine.

Porta del portello di Padova, karta pocztowa, 1828, Biblioteca Nazionale Marciana Venezia, Italia, 16.d.52 (europeana.eu)

LA PORTA DEL PORTELLO DI PADOVA

presso i Fratelli Gamba in Padova.



Herby konsyliarzy nacji polskiej: Benedykta Wilczka, Palazzo del Bo, fot. G. Zygier, Mateusza Michała Rembowski, Tomasz Canaveriusa *Metryka Nacji Polskiej*, fot. P. Jamski, Aleksandra Wojciecha Będkowskiego, Palazzo del Bo, fot. G. Zygier

Przybywający do Padwy przedstawiciele nacji polskiej chłonili atmosferę miasta, wnosząc do niego jednocześnie cząstkę własnej kultury. Polacy, Litwini, Rusini, Ślązacy, Pomorzanie i Żydzi, szlachta, mieszczenie i chłopci, katolicy, protestanci oraz wyznawcy judaizmu – wszyscy oni, niezależnie od proveniencji etnicznej czy społecznej, po przekroczeniu kamiennych progów Porta Portello, wtapiali się w niezwykle bogatą mozaikę ludzi, wypełniających place, ulice i zaułki Padwy. Ślady tamtych relacji odnajdujemy

dziś w materiałach archiwalnych, księgozbiorach i dziełach sztuki, zachowanych we Włoszech i w Polsce. Należą do nich również herby konsyliarzy nacji polskiej, zdobiące ściany Palazzo del Bo oraz karty *Metryki*, przechowywanej w Archiwum Historycznym Uniwersytetu Padewskiego. Przedstawienia te pozostają świadectwem rozwiniętego poczucia tożsamości, ale przede wszystkim są odbiciem idei *universitas*, jednoczącym studentów reprezentujących kulturę europejską, poszukujących wspólnych korzeni na terenie Italii.

UNIVERSA UNIVERSIS
PATAVINA LIBERTAS



UNIVERSA UNIVERSIS PATAVINA LIBERTAS



Przywilej nobilitacyjny Stanisława Augusta, króla polskiego dla Jana Baptysty Czempieńskiego, lekarza warszawskiego, 1781, AGAD, sygn. 1/399/0/-128

JAN BAPTYSTA CZEMPIŃSKI

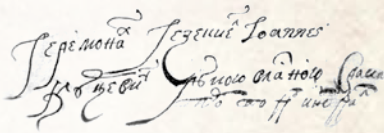


Karta z *Dziela Tobiasza (Ma'aseh Toviyyah)*, Wenecja 1707 (commons.wikimedia.org)



Portret medyka żydowskiego Tobiasza Kohna (commons.wikimedia.org)

TOBIASZ KOHN (TOWJA HA-KOHN)



Karta z *Metryki Nacji Polskiej*, zawierająca wpis cyrylicą Jana Ezechiela Kurcewicz, 1616, fot. P. Jamski

JAN EZECHIEL KURCEWICZ



JACEK ŁOPACKI

Dyplom doktora medycyny Uniwersytetu Padewskiego dla Jacka Augustyna Łopackiego, 1711, Biblioteka Jagiellońska, BJ Rkp. Dypl. 425 oraz jego portret (commons.wikimedia.org)



Portret medyka gdańskiego Johanna Placotomo z 1574, PAN Biblioteka Gdańska, nr inw. 5080 (commons.wikimedia.org)



JOHANN PLACOTOMO

Herb Johanna Davida Placotomo, konsyliarza Nacji Niemieckiej Uniwersytetu Artystów, Palazzo del Bo, fot. G. Zygier



Kartusz Johanna Davida Placotomo, konsyliarza Nacji Niemieckiej Uniwersytetu Artystów, Palazzo del Bo, fot. G. Zygier

Karta *Consiliorum medicinalium* doktora Laurentiusa Scholtza, wyd. Frankfurt nad Menem 1598, Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, sygn. 405246



LAURENTIUS SCHOLTZ VON ROSENAU



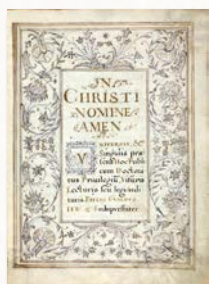
Rycina *Horti Scholziiani Chalcographica Delineatio*, przedstawiająca ogród botaniczny we Wrocławiu, 1588, Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, sygn. 011185,1



FORTUNATUS KAPPUS DE PICHELSTEIN



Dyplom doktora obojga praw Uniwersytetu Padewskiego dla Fortunata Kappusa de Pichelsteina, 1731, AGAD, sygn. 1/1/0/9179



JERZY JANECIUS

Dyplom doktora filozofii i medycyny Uniwersytetu Padewskiego dla Jerzego Janeciusa, 1613, PAN Biblioteka Kórnicka, sygn. B/62



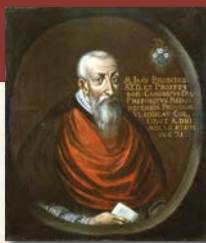


WITELLO

M. Stachowicz, *Witello prowadzący obserwacje astronomiczne z kopca Krakusa*, grafika [1820-1821], Biblioteka Jagiellońska, sygn. BJ Graf. I.R. 1104

Miniatura przedstawiająca Witellona ze strony manuskryptu *De Perspectiva*, XIII w., (commons.wikimedia.org)

JAN BROŻEK



Portret Jana Brożka, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygier

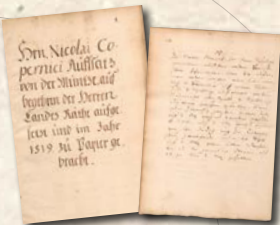
Karta z dzieła Jana Brożka *Solis & Lunae defectus res est*, Kraków 1616 r., Biblioteka Jagiellońska, BJ St. Dr. 59345 IV



Karty z dzieła Józefa Strusia *Ars sphyngica seu pulsuum doctrina*, Bazylica 1602, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVII.2.37

JÓZEF STRUŚ

NICOLAI COPERNICITO RINENSIS DE REVOLUTIONIBUS ORBIBUS COELESTIUM, Libri VI.



Portret Mikołaja Kopernika, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygier oraz karty rękopisu traktatu o reformie monetarnej, AP w Gdańsku, sygn. APG 300, R/D,3

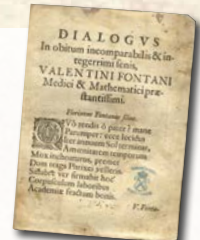


Portret Piotra Mucharskiego, medyka i profesora Akademii Krakowskiej, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygier

PIOTR MUCHARSKI

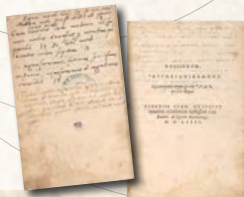


Karty z dzieła Walentego Fontanus *Dialogus in obitum incomparabilis*, Kraków 1620, Biblioteka Jagiellońska, sygn. BJ St. Dr. 17745 I



WALENTY FONTANUS

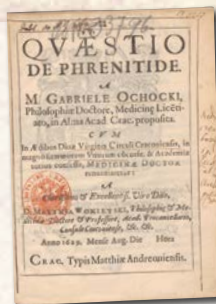
WALENTY Z LUBLINA



Karty z dzieła zawierającego wykład Giovanni Battisty da Monte, wydane przez Walentego z Lublina, Wenecja 1554, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVI.O.160



Karty starodruku Gabriela Ochockiego *Questio de Phrenitide*, Kraków 1629, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVII.3.16455



GABRIEL OCHOCKI



ANDRZEJ PATRYCY NIDECKI

Nagrobek biskupa Andrzeja Patrycego Nideckiego w Cėsis/Kiesiu (commons.wikimedia.org)



Karta z dzieła Andrzeja Patrycego Nideckiego *Notae in duas M. Tulli Ciceronis orationes*, dedykowanego Janowi Zamojskiemu, Kraków 1583, Biblioteka Jagiellońska, sygn. Cim. 4479.4940

SEBASTIAN PETRYCY



Portret Sebastiana Petrycego, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygier

Karty z dzieła *Polityki Aristotelesowej, to jest Rządów Rzeczypospolitej z dokładem Ksiąg Osmioro*, Kraków 1605, Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, sygn. BU stare druki 1021483/1

JAN JANUSZOWSKI



Przywilej nobilitacyjny Zygmunta III Wazy dla Jana Januszowskiego, wydawcy i kierownika Oficyny Lazzarowej w Krakowie, 1588 r., Muzeum Narodowe w Warszawie, rkps 1793



Karta dzieła *Statuta, prawa y constitucie koronne*, Oficyna Lazzarowa, Kraków 1600, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVI.F.601

STANISŁAW NIEGOSZEWSKI



Portret Angelusa Silesiusa (Johanna Schefflera) z kościoła św. Macieja we Wrocławiu (commons.wikimedia.org)

Karta rękopisu Stanisława Niegoszewskiego *Diariusz podróży do Włoch*, ok. 1595, PAN Biblioteka Kórnicka, sygn. BK529, oraz karta z dzieła *Ut esset perpetuum*, Wenecja (?) 1584, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, sygn. XVI.E.4234

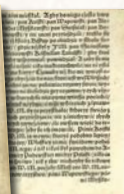


ANGELUS SILESIVS



Karty dzieła *Erweis Dass der grőste Hauffe die rechte Kirche*, Neys 1671, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, sygn. PWT I-964

ŁUKASZ GÓRNICKI



Karty z dzieła Łukasza Górnickiego *Dworzann polski*, Warszawa 1566, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, sygn. Sd.614.576



Karty dzieła Klemensa Janickiego *Tristum Liber I*, Kraków 1542, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVI.O.98



KLEMENS JANICKI

Fresk przedstawiający Klemensa Janickiego w Palazzo del Bo, Gian Giacomo Dal Forno, 1942, fot. G. Zygier



Karty dzieł Jana Kochanowskiego: 1) *Dryas Zamchana Polonice et Latine*, Lwów 1578, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVI.Qu.568 adl.; 2) *Odprowa posłów greckich*, Warszawa 1578, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, sygn. XVI.Qu.1639



Płyta nagrobna Erazma Kretkowskiego z epigramem autorstwa Jana Kochanowskiego, 1558, Padwa, Bazylika św. Antoniego

JAN KOCHANOWSKI



UNIVERSA UNIVERSIS PATAVINA LIBERTAS



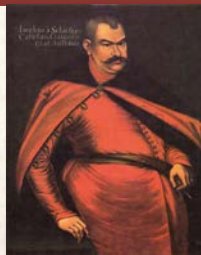
Portret Jerzego Ossolińskiego, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygiel



JERZY OSSOLIŃSKI

Herb konsyliarza Nacji Polskiej Jerzego Ossolińskiego, Palazzo del Bo, fot. G. Zygiel

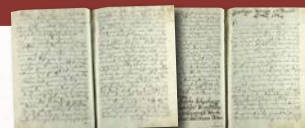
Karty z listów do Sefera Gaziego Agi, wezra chkańskiego, oraz Islama Gereja III, chana krymskiego, do Jerzego Ossolińskiego, 1650, AGAD, sygn. 1/3/0/32/63 teczka 28 nr 491, 1/3/0/32/62 teczka 096 nr 428



Portret Jakuba Sobieskiego (commons.wikimedia.org)

Rękopis mowy Jakuba Sobieskiego, wygłoszonej na pogrzebie hetmana Jana Karola Chodkiewicza, 1621, PAN Biblioteka Kórnicka, sygn. BK00318

Karta dzieła Jakuba Sobieskiego *Commentariorum Chottinensis belli libri tres*, Gdańsk 1646, Biblioteka Narodowa, sygn. mf. B3459



KRZYSZTOF ZBARASKI

Portret Krzysztofa Zbaraskiego (commons.wikimedia.org)



Ilustracje z dzieła Galieusza *Le operazioni del compasso geometrico et militare*, Padwa 1649, Bayerische Staatsbibliothek, id. BSB-ID 875217



Karty z *Diariusza poselstwa Krzysztofa Zbaraskiego do Turcji*, 1623, AP w Łodzi, sygn. 39/592/0/1.9/527

JAN TĘCZYŃSKI



Karta z *Metryki Nacji Polskiej*, zawierająca wpis Jana Tęczyńskiego, 1594, fot. P. Jamski

Portret Jana Magnusa Tęczyńskiego (commons.wikimedia.org)



Kartusz z herbem rektora Uniwersytetu Padawskiego Jana Zamoyskiego, Palazzo del Bo, fot. G. Zygiel

Portret Jana Zamoyskiego (commons.wikimedia.org)



JAN ZAMOYSKI

Dokument lokacji Zamościa, z podpisem i pieczęcią Jana Zamoyskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego, 1580, ANK, sygn. 29/657/1297



Portret Aleksandra Sapiehy (commons.wikimedia.org)

Herb konsyliarza Nacji Polskiej Aleksandra Deodata Sapiehy, Palazzo del Bo, fot. G. Zygiel

ALEKSANDER SAPIEHA



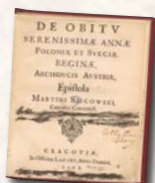
MARCIN SZYSZKOWSKI



Karta listu Marcina Szyszkowskiego do hetmana Krzysztofa Radziwiła, 1629, AGAD, sygn. 1/354/0/5/16052

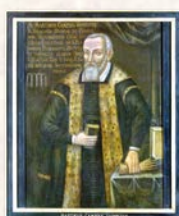
Karta z dzieła Marcina Szyszkowskiego *De obitu serenissimae Annae Poloniae et Sueciae reginae...*, Kraków 1598, Biblioteka Narodowa, sygn. SD XVI.Qu.6060

Portret Marcina Szyszkowskiego, biskupa krakowskiego (commons.wikimedia.org)



Portret Marcina Wadowity, dziekana Wydziału Teologicznego Akademii Krakowskiej, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygiel

MARCIN WADOWITA



Dokument z podpisem i pieczęcią Jana Thurzona, biskupa wrocławskiego, 1510, AP w Opolu, sygn. 45/20/0/1/345

Nagrobek Jana Thurzona w katedrze wrocławskiej (commons.wikimedia.org)



JAN THURZO



Portret Wojciecha Męcińskiego, jezuita (commons.wikimedia.org)



Herb konsyliarza Nacji Polskiej Wojciecha Męcińskiego, Palazzo del Bo, fot. G. Zygiel

Portret Mikołaja Paca, biskupa żmudzkiego (commons.wikimedia.org)

WOJCIECH MĘCIŃSKI MIKOŁAJ PAC



Dokument wydany przez kardynała Jerzego Radziwiła, biskupa krakowskiego, 1598, Biblioteka Książąt Czartoryskich – Muzeum Narodowe w Krakowie, sygn. 39366371

Karta z dzieła *Exercitium Christianae pietatis*, Köln 1598, PAN Biblioteka Kórnicka, sygn. Cim.O.474

JERZY RADZIWIŁŁ



Portret kardynała Jerzego Radziwiłła (commons.wikimedia.org)



Maciej z Miechowa, kanonik krakowski, medyk i pisarz, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygiel

MACIEJ MIECHOWITA



Karta z dzieła Macieja z Miechowa *Tractatus de duabus Sarmatis Asiatica et Europea*, Kraków 1517, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, sygn. XVI.Qu.1920

STANISŁAW HOZJUSZ



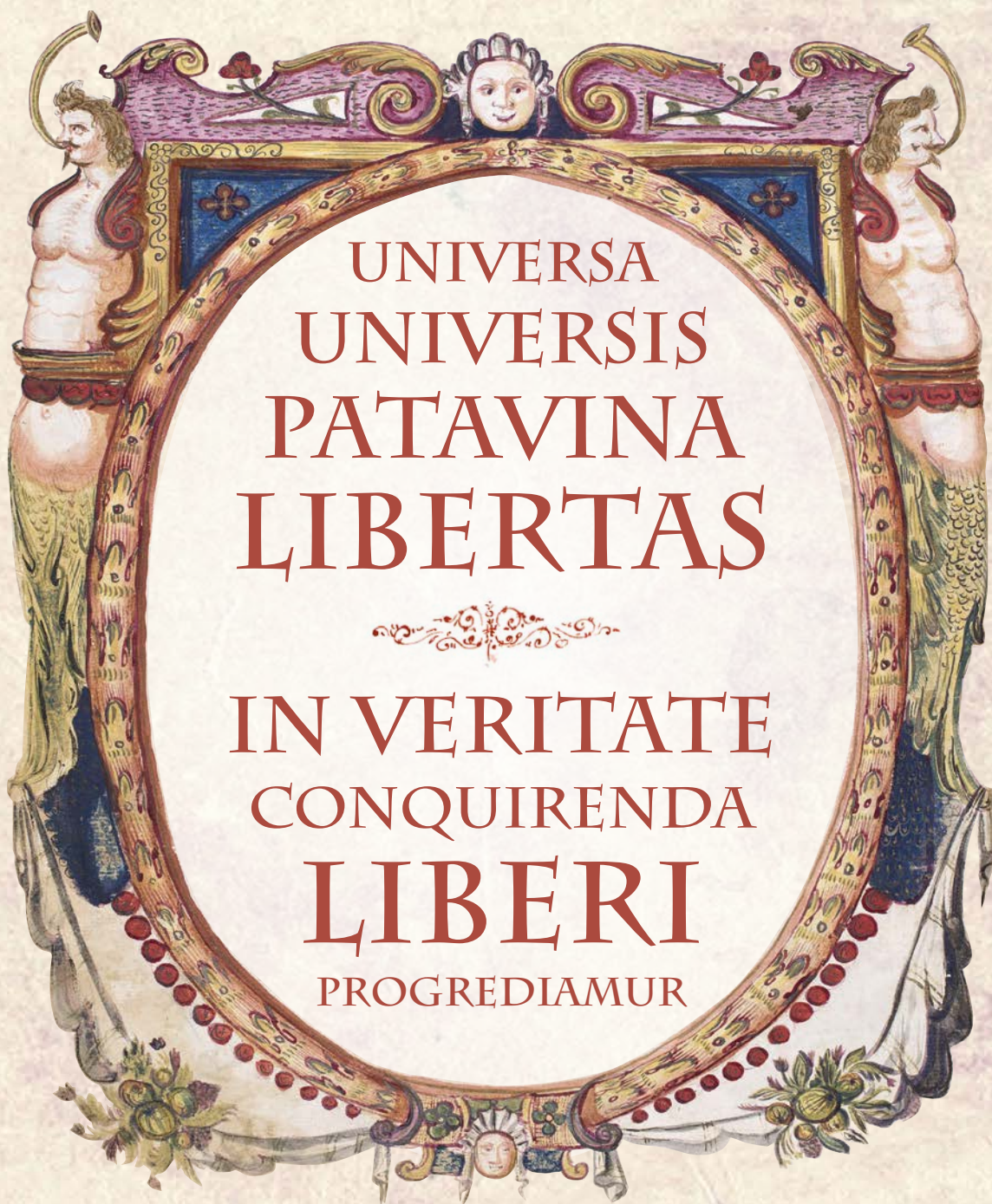
Portret kardynała Stanisława Hozjusza, biskupa warmińskiego (commons.wikimedia.org)



ADAM OPATOWICZ

Portret Adama Opatowicza, doktora teologii, profesora i rektora Akademii Krakowskiej, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius, fot. G. Zygiel





UNIVERSA
UNIVERSIS
PATAVINA
LIBERTAS

IN VERITATE
CONQUIRENDA
LIBERI
PROGREDIAMUR

Złota wolność, tak bliska szczytującym się swoim nobilitowanym pochodzeniem studentom, przybywającym z terenów dawnej Rzeczypospolitej do Padwy, była jednym z najbardziej czytelnych pojęć, w obrębie których orientowano się w świecie wartości łączących dwie odległe geograficznie rzeczywistości polityczne i kulturowe. Szczególnie korzystny okres tej wymiany nastąpił w dobie reform uniwersytetu w wieku XVI, mających na celu uczynienie z padewskiego Ateneum instytucji promującej idee wolności, co było zarówno fundamentem autoprezentacji samej Serenissimy, jak również przywołaniem wartości, których rozwój dostrzegano w padewskim świecie akademickim. Funkcjonujący w dwóch odrębnych, ale uzupełniających się organizmach prawników i artystów uniwersytet poszukiwał wolności dla uprawiania nauki w obrębie pytań stawianych na drodze ku rozumieniu człowieka, jak też w kontekście ogólnej sytuacji politycznej, charakteryzującej się w Europie silną pozycją księstw absolutystycznych oraz odbijającej swoje piętno na życiu społeczeństw nietolerancji religijnej. Przybywający z wieloetnicznego i niejednorodnego wyznaniowo kraju ultra-

montani, identyfikujący się jako *Natio Polona*, odnajdywali przez długi czas w Padwie korzystny grunt do realizowania swoich aspiracji intelektualnych i kulturowych, czego liczne świadectwa stanowią dziedzictwo przeszłości, do dziś rozpoznawalne w mieście szczytującym się swoją tradycją akademicką. Wartości, jakie identyfikują historię padewskiego Ateneum, stały się wzorem nie tylko dla późniejszych pokoleń ludzi nauki, ale są także źródłem inspiracji dla współczesnych. Szczególnym tego świadectwem może być dewiza młodego Uniwersytetu Opolskiego, który identyfikuje swoje ideały w swoistym napomnieniu, jakim kierują się członkowie tej wspólnoty akademickiej: *In veritate conquirenda liberi progrediamur* (W poszukiwaniu prawdy postępujemy jako wolni ludzie). Dewiza ta jest wymownym świadectwem tego, że idea wolności jest ciągle aktualną wartością dla uniwersytetów, dumnych ze swojej roli obrońcy szczytnych ideałów. To w przestrzeni tych uświęconych w europejskiej kulturze miejsc do dziś podejmowany jest trud odkrywania tego wszystkiego, co zniewala człowieka po to, aby mógł on stanąć na drodze do poznania prawdy, mającej moc całkowitego wyzwolenia.